

تدابیر شاه قاجار در ماه رمضان/عکس

۲۸ خرداد ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۱۸

از افطار تا سحرگاه چهار نوبت خوردنی می‌خوردند از این قرار: «پیش‌افطاری» که عبارت بود از میوه‌های فصل و انواع پالوده و انگشت‌پیچ و غیره؛ «افطار» که از انواع آش و کوفته و کوکو و شامی و شیربرنج و فرنی و لرزانک و یخ‌دربهشت تشکیل می‌یافت؛ «شبچره» که نیمه‌شب صرف می‌شد و زولبیا و بامیه و پشمک از لوازم آن بود و سرانجام «سحری» که بیشتر چند نوع پلو و چلو و خورش‌های مختلف بود

ماه رمضان همان طور که از جایی به جایی دیگر متفاوت برگزار می‌شود و هر قوم و ملتی برای خود آیین و طریقی دارد، از زمانی به زمانی دیگر هم رنگ و بوی متفاوتی به خود می‌گیرد.

عصر ناصری ۱۲۰ سال است که سر شده اما خاطرات و روایات بعضا شیرینی از آن باقی مانده که خواندن و دانستن آنها خالی از لطف نیست.

«یادداشت‌هایی از زندگانی خصوصی ناصرالدین شاه»، نام کتابی است نوشته «دوستعلی خان معیرالممالک» نوه ناصرالدین شاه که در بخشی از آن به توصیف ماه رمضان در دربار و عصر ناصری پرداخته است. این بخش از خاطرات معیرالممالک را از نظر می‌گذرانید:

«در ماه رمضان شب‌ها عبور و مرور در شهر آزاد بود و اسم شب و بگیر و ببند در کار نبود و شب‌نشینی و شب‌زنده‌داری تا صبح ادامه داشت. در آن زمان هفت‌دهم جمعیت تهران در کمال عقیده روزه نگاه می‌داشتند. ناصرالدین شاه در نخستین سال‌های سلطنت روزه می‌داشت ولی تا آنجا که من به یاد دارم روزه‌داری را ترک گفته بود اما آداب شهر صیام را به کار می‌بست. گاه عصرها سواره به باغ‌های سلطنتی نزدیک شهر می‌رفت و بنا به رسم، با یک تیر توپ، سواری شاه را به شهریان اعلام می‌داشتند. لطایفی از ماه رمضان شاه قاجار

آقا مچول زین‌دارباشی ملقب به صدیق‌السلطنه که از خواص و در حضور شاه گستاخ بود، روزی هنگام سواری عرض کرد: «قربان، چون اعلی‌حضرت اغلب روزها سوار می‌شوند خوب است امر فرمایند روزهایی که سواری نیست توپ بیندازند تا از مصرف باروت

کاسته شده، دخل مختصری نصیب دولت شود.» شاه در پاسخش سر بجنبانید و به لبخندی اکتفا ورزید.

در ماه رمضان اداره‌های دولتی به جای روز، شب کار می‌کردند. بساط افطار در دربار گسترده می‌شد، سپس شاه نیز به کارها رسیدگی کرده، وزیران را به حضور می‌پذیرفت.

در اندرون، مجلسی مفصل برای وعظ و نماز تشکیل می‌یافت. میان تالار طنبی که شرح آن گذشته، پرده زنبوری می‌کشیدند. آن سوی پرده منبری نهاده ترتیب محرابی می‌دادند و شیخ سیف‌الدین برادر شیخ‌الرئیس که از شهزادگان و به لباس اهل علم درآمده بود، به نماز می‌ایستاد. این سوی پرده زنبوری، بانوان صف‌آراسته اقتدا می‌کردند. پس از نماز، شیخ مزبور به منبر می‌رفت و خانم‌ها از پس پرده سوال‌های مذهبی مطرح می‌کردند. آن مرحوم که در حرکت دادن سر و دست و ابرو ماهرتر از بیان و تقریر بود، جواب‌هایی می‌داد که کمابیش چیزی از آن مفهوم نمی‌شد و مقارن غروب مجلس پایان می‌یافت.

شب‌ها زن‌های سالخورده شاه در منزل یکدیگر محفلی تماشایی برای مقابله قرآن و طرح مسائل شرعی برپا می‌ساختند و شیخ اسدالله، قاری نابینا، اصلاح قرائت و حل مسائل می‌کرد. زن‌های به اصطلاح عاقله پس از ادای مختصر آدابی به دور هم گرد آمده، پیچازبازی می‌کردند و بانوان جوان پس از افطار و نماز تا سحرگاه به صحبت‌های مناسب سن و شوخی و خنده می‌گذرانیدند. در سه شب احیا اهل اندرون در تالار طنبی قضا به جای آورده، قرآن سر می‌گرفتند و نیز الغوث که یکی از اعمال مخصوص شب‌های مزبور است خوانده و هر بندی از آن را به شیشه گلاب و حب قند می‌دمیدند.

بعضی شب‌ها شاه سرزده به اتاق بانوان درآمده، اندک زمانی به تماشای هر محفل می‌ایستاد. چون اهل اندرون تا سحر بیدار می‌ماندند و چراغ‌ها روشن بود، مرا شعفی کودکانه در دل بود و با عزیزالسلطان و غلام‌بچه‌هایش به دوندگی و بازی سرگرم بودیم. یکی از شب‌ها که قایم‌باشک بازی می‌کردیم، شاه خود را در محلی که از بته‌درخت‌های انبوه پوشیده بود پنهان کرده سوت‌های بی‌مورد می‌زد. ما به گمان اینکه یکی از بچه‌ها شیرین‌کاری می‌کند به مرتکب فرضی ناسزا گفتن گرفتیم که ناگاه شاه از میان گلبن‌ها بیرون جست و ما پا به فرار نهادیم. شاه پس از خنده بسیار به آواز بلند گفت تا به دورش گرد آییم و به هر یک چند سکه زر داد.

از افطار تا سحرگاه چهار نوبت خوردنی می‌خوردند از این قرار: «پیش‌افطاری» که عبارت بود از میوه‌های فصل و انواع پالوده و انگشت‌پیچ و غیره؛ «افطار» که از انواع آش و کوفته و کوکو و شامی و شیربرنج و فرنی و لرزانک و یخ‌دربهشت تشکیل می‌یافت؛ «شبچره» که نیمه‌شب صرف می‌شد و زولبیا و بامیه و پشمک از لوازم آن بود و سرانجام «سحری» که بیشتر چند نوع پلو و چلو و خورش‌های مختلف بود.

هنگام افطار و سحر هر بار چهار توپ که در چهار گوشه شهر بالای خندق‌ها قرار داده بودند از پس یکدیگر به غرش درمی‌آمد و شب دو نوبت طبل و نقاره می‌کوفتند که یک بار آن از نیمه‌شب گذشته بود و آن را اصطلاحاً طبل دم سحری می‌گفتند. در سه شب احیا مجلس ذکر مصیبت در حضور شاه تشکیل می‌یافت.»

منبع: مشرق

آدرس مطلب :

<https://www.cafetariikh.com/news/30714/عکس-رمضان-ماه-قاجار-شاه-تدابیر/30714>